

Osma međunarodna olimpijada lingvistike

Stokholm (Švedska), 19.–24. juli 2010 g.

Rešenja zadataka pojedinačnog takmičenja

Zadatak br. 1. Pravila:

- oblik 1: $-mV-$ nakon prvog samoglasnika, gde V zavisi od vokala u sledećem slogu (a ispred a , o ispred o ili u , e ispred i , $ö$ ispred $ü$);
- oblik 2:
  - $-a$, ako se osnova završava na $-aR$ ili $-oR$,
  - $-Ra$, ako se osnova završava na $-i$, $-u$ ili $-ü$,
 gde je R l ili n , ako se nalazi u korenu jedan od tih suglasnika, a inače r ;
- oblik 3: oblik 2 s $-r-$ nakon prvog samoglasnika, osim ako neposredno sledi R .

Odgovori:

oblik 1	oblik 2	oblik 3
<i>ḥamerki</i>	<i>ḥarkira</i>	
<i>jömölkü</i>	<i>jölküla</i>	<i>jölküla</i>
<i>qamalqal</i>	<i>qalqala</i>	
<i>qumoroofu</i>	<i>quroofura</i>	<i>quroofura</i>
<i>somonxon</i>	<i>sonxon</i>	<i>sonxon</i>

oblik 1	oblik 2	oblik 3
<i>amolqol</i>	<i>alqola</i>	<i>alqola</i>
<i>emensi</i>	<i>ensina</i>	
<i>ḥömörçü</i>	<i>ḥörçüra</i>	
<i>čumaraqar</i>		<i>čuraqara</i>
<i>ḥamoloju</i>		<i>ḥalojula</i>
<i>imankan</i>		<i>inkana</i>
<i>jemeçi</i>		<i>jerçira</i>

Zadatak br. 2.

- 1–4: caa 1, lue 2, $köni$ 3, eke 4;
  - 5, 10, 15: $\beta-pi = 5\beta$ ($1 \leq \beta \leq 3$);
  - 6–9, 11–14, 16–19: $\alpha-ngömen = 5 + \alpha$, $\alpha-ko = 10 + \alpha$, $-e-ko > -ako$
 $\alpha-qaihana = 15 + \alpha$ ($1 \leq \alpha \leq 4$);
  - 20, 40, 60, 80: $\gamma-atr = 20\gamma$ ($1 \leq \gamma$); $caa-atr > caatr$, $eke-atr > ekaatr$
  - 21–39, 41–59, ...: $\Gamma nge \Delta = \Gamma + \Delta$ ($\Gamma = 20\gamma, 1 \leq \Delta \leq 19$).
- (a) $caatr$ nge $caako$: **31**, $caatr$ nge $caangömen$: **26**, $caatr$ nge $caaqaihana$: **36**, $ekaatr$ nge $ekengömen$: **89**, $köniatr$ nge $köniko$: **73**, $köniatr$ nge $könipi$: **75**, $köniatr$ nge $köniquaihana$: **78**, $lueatr$ nge lue : **42**, $lueatr$ nge $luako$: **52**, $lueatr$ nge $luepi$: **50**.
- (b) $köniatr$ nge eke : **64** + $caatr$ nge $luepi$: **30** = $ekaatr$ nge $ekako$: **94**
 $luengömen$: **7** + $luako$: **12** = $ekeqaihana$: **19**
- (c) 21: $caatr$ nge caa , 48: $lueatr$ nge $könängömen$, 83: $ekaatr$ nge $köni$.

Zadatak br. 3. ☐: imenica, ☐^v: pridev, ☐[^]: glagol (ako reč sadrži više od jednog simbola, ovaj znak se postavlja iznad levog dela).

Strelice (∧, ∨, <, >) upotrebljavaju se za ukazivanje na pojedinačne delove simbola.

(a)

	vrsta reči	sastav	značenje
∧ ○/	glagol	usta + nos	disati
∨ ○	imenica	voda + usta	pljuvačka
∨ ⊙	pridev	krug (sunce) + kazaljka	zapadni
∧	pridev	aktivnost	aktivan
>○<	imenica	trup + 2 kazaljke	struk
∧ ○Z	glagol	usta + (vazduh + vani)	duvati
∧	pridev	bolestan	bolestan
∨ ○	imenica	usta + 2 kazaljke	usne
∧ ○↓	glagol	oko + (voda + dole)	plakati
∧	imenica	aktivnost	aktivnost
∧ ♥↑	pridev	srce + gore	veseo

(b)

	vrsta reči	sastav	značenje
/	imenica	nos	nos
∨	imenica	voda	voda, tečnost
∨ ○	imenica	trup + kazaljka	vrat, šija
∧	glagol	aktivnost	dejtstvovati, delovati
>○	imenica	oko sa obrvom + kazaljka	obrva
∧ ⊙	imenica	glava sa vratom + kazaljka	vrat, šija

(c)

	vrsta reči	sastav	značenje
Z	imenica	vazduh	vazduh
○	imenica	trup	trup
↑	glagol	gore	dizati se
⊙	imenica	krug (sunce) + kazaljka	istok
∧ ♥↓	pridev	srce + dole	tužan

Zadatak br. 4. Četiri polipeptida u primeru se sastoje od 24, 10, 3 i 25 aminokiselina, a lanac iRNK sadrži $195 = ((24 + 10 + 3 + 25) + 3) \times 3$ nukleotida. Čini se verovatnim da tri nukleotida (triplet) označavaju jednu aminokiselinu ili da sastavljaju razdvajač polipeptida (u stvarnosti signal da se sinteza prekine). Međutim, pošto ima $4^3 = 64$ moguće trojke (od kojih sve osim dve su prisutne u primeru) a samo 20 različite aminokiseline, neke trojke imaju isto značenje.

	...U...	...C...	...A...	...G...
U...	UUU → <i>Phe</i> UUC → <i>Phe</i> UUA → <i>Leu</i> UUG → <i>Leu</i>	UCU → <i>Ser</i> UCC → <i>Ser</i> UCA → <i>Ser</i> UCG → <i>Ser</i>	UAU → <i>Tyr</i> UAC → <i>Tyr</i> UAA → STOP UAG → STOP	UGU → <i>Cys</i> UGC → <i>Cys</i> UGA → STOP UGG → <i>Trp</i>
C...	CUU → <i>Leu</i> CUC → <i>Leu</i> CUA → <i>Leu</i> CUG → <i>Leu</i>	CCU → <i>Pro</i> CCC → <i>Pro</i> CCA → <i>Pro</i> CCG → <i>Pro</i>	CAU → <i>His</i> CAC → <i>His</i> CAA → <i>Gln</i> CAG → <i>Gln</i>	CGU → <i>Arg</i> CGC → <i>Arg</i> CGA → <i>Arg</i> CGG → <i>Arg</i>
A...	AUU → <i>Ile</i> AUC → <i>Ile</i> AUA → <i>Ile</i> AUG → <i>Met</i>	ACU → <i>Thr</i> ACC → <i>Thr</i> ACA → <i>Thr</i> ACG → ?	AAU → <i>Asn</i> AAC → <i>Asn</i> AAA → <i>Lys</i> AAG → <i>Lys</i>	AGU → <i>Ser</i> AGC → <i>Ser</i> AGA → <i>Arg</i> AGG → <i>Arg</i>
G...	GUU → <i>Val</i> GUC → <i>Val</i> GUA → <i>Val</i> GUG → <i>Val</i>	GCU → <i>Ala</i> GCC → <i>Ala</i> GCA → <i>Ala</i> GCG → <i>Ala</i>	GAU → <i>Asp</i> GAC → <i>Asp</i> GAA → <i>Glu</i> GAG → <i>Glu</i>	GGU → <i>Gly</i> GGC → <i>Gly</i> GGA → <i>Gly</i> GGG → ?

Svi lanci iRNK počnu sa AUG → *Met*.

- AUG UUA ACG UUC UAA AUG UGG GGG GGA CAC CAG
 ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓
 (a) *Met-Leu-?Thr-Phe* STOP *Met-Trp-?Gly-Gly-His-Gln*. Niz sadrži obe trojke nukleotida koje su odsutne iz primera, tako da ne možemo biti sigurni u odgovoru, ali dobićemo potvrdu kad budemo rešili zadatak do kraja.

(b) $Met-Lys-Cys-Ile \leftarrow AUG \left\{ \begin{matrix} AAA \\ AAG \end{matrix} \right\} \left\{ \begin{matrix} UGU \\ UGC \end{matrix} \right\} \left\{ \begin{matrix} AUU \\ AUC \\ AUA \end{matrix} \right\} (1 \times 2 \times 2 \times 3 = 12 \text{ mogućnosti}).$

- (c) Koren XY je jak ako XYA, XYG, XYC i XYU kodiraju istu aminokiselinu (UC, CC, CG, GC). Koren je slab, ako to nije tako (UU, CA, AG, GA).

Zadatak br. 5.

surselvanski	engadinski	
<i>uo</i>	<i>uo</i>	ispred spoja <i>l</i> ili <i>r</i> i drugog suglasnika
<i>u</i>	<i>u</i>	ispred <i>l</i> ili <i>r</i> bez drugog suglasnika
<i>u</i>	<i>o</i>	ispred <i>m</i>
<i>u</i>	<i>uo</i>	ispred drugog suglasnika

	surselvanski	engadinski	
(a)	<i>uolm</i>	<i>uolm</i>	brest
	<i>stumi</i>	<i>stomi</i>	stomak
	<i>cuort</i>	<i>cuort</i>	kratak
	<i>mund</i>	<i>muond</i>	svet
	<i>fuorcla</i>	<i>fuorcla</i>	planinski prolaz
	<i>plumba</i>	<i>plomba</i>	plomba
	<i>mussar</i>	<i>muossar</i>	pokazati
	<i>culant</i>	<i>culant</i>	izdašan

(b) *lavur* u oba dijalekta.

(c) U surselvanskom (za razliku od engadinskog) prvo pravilo se ne primenjuje u oblicima množine. To može da znači da ono ne važi ako je jedan suglasnik deo osnove a drugi nastavka, ili da se samoglasnik izabira pre dodatka nastavka, ili da se samoglasnik u množini ujednačava sa samoglasnikom u jednini.

(d) ‘brestovi’: *uolms* (u oba dijalekta).
 ‘uglovi’: *anguls* (surselvanski), *anguols* (engadinski).